

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-275M

Методичні вказівки
до самостійної підготовки з навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ
(ДАВНІ ТА СЕРЕДНІ ВІКИ)»
HISTORY OF SLAVIC PEOPLES
(ANCIENT AND MIDDLE AGES)

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою «Історія»
спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»
денної і заочної форм навчання
for applicants of I (bachelor's) level of education
specialties 014 Secondary education (014.03 History)

Рекомендовано науково-
методичною радою ННІЕМ
Протокол № 12 від 20.11.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні рекомендації до самостійної підготовки з навчальної дисципліни «Історія слов'янських народів (давні та середні віки)» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Історія» спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» денної і заочної форм навчання [Електронне видання] / Олексін Ю. П., Шевчук Т. Є. – Рівне : НУВГП, 2020. – 40 с.

Укладачі: Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін;
Шевчук Т. Є., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін

Керівник групи забезпечення спеціальності

Олексін Ю. П.

© Олексін Ю. П.,
Шевчук Т. Є., 2020
© НУВГП, 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
Тематика самостійної роботи	5
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з дисципліни	9
Реферат	10
Анотація навчально-наукової літератури	15
Рецензування наукових статей	19
Презентація	20
Есе	24
Індивідуальна навчально-дослідна робота	24
Орієнтована тематика творчих завдань	25
Завдання для самостійної роботи	27
Завдання для самостійної перевірки знань теоретичного матеріалу	28
Перелік питань до іспиту	33
Рекомендована література	36
Додатки	39

ВСТУП

Підготовка майбутнього фахівця до професійної педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах набуває надзвичайної ваги особливо в сучасних умовах, у період реформування освіти. Навчання здобувачів І (бакалаврського) рівня освіти вимагає від студента серйозної підготовки, прикладання зусиль в оволодінні найновішими формами, методами, засобами професійної діяльності.

Курс «Історія слов'янських народів (давні і середні віки)» посідає важливе місце в загальній структурно-логічній схемі підготовки фахівця. Він належить до циклу професійної підготовки, пов'язаної з вивченням історичних обставин появи слов'ян на території Європи, проблеми етногенезу слов'ян, утворення союзів племен та перших держав.

Курс важливий для ознайомлення студентів з далеким минулим слов'янства, з розглядом характерних рис притаманних державним утворенням південних, східних та західних слов'ян, засвоєнню головні поняття та терміни.

Курс «Історія слов'янських народів (давні і середні віки)» має на меті ознайомити студентів зі старожитностями давнього населення Європи та навчити їх бачити в цій історії підґрунтя для формування у них почуття поваги до різних етнокультурних спільнот.

Вивчення теоретичного матеріалу супроводжується практичними заняттями, роздатковим та відеоматеріалом за розділами дисципліни.

Практична спрямованість підготовки здобувачів І (бакалаврського) рівня освіти з історії дає можливість отримати базові загально-професійні знання, необхідні для формування уявлень про обрану спеціальність та якісне, усвідомлене сприйняття змісту основних лекційних та спеціальних курсів, шляхом розкриття сутності та змісту навчальних тем дисципліни «Історія слов'янських

народів (давні і середні віки)» на лекціях, закріплення матеріалу при його обговоренні та аналізі проблемних ситуацій на практичних заняттях; закріплення знань, умінь і навичок археологічної діяльності під час проходження археологічної практики; завдяки значному обсягу самостійної роботи студентів.

Навчальна дисципліна належить до складової освітньо-професійної програми, що забезпечує набуття загальних та фахових компетентностей.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу передбачає наявність базових знань із дисциплін: «Історія первісного суспільства», «Давня та середньовічна історія України», «Вступ до спеціальності»; роботу над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на заняттях, самостійну роботу та виконання окреслених завдань.

Тематика самостійної роботи

№ п/ п	Назва та зміст теми	Кількість год.	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема: Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини Теорії слов'янської прабатьківщини: Дунайська, Балтійська (О.О.Шахматов), Карпатська (П.Шафарик), карпато-дніпровська (Л.Нідерле), Вісло-Одерська (Й.Костшевський), Дніпро-Одерська (Б.О.Рибаків). Джерела з вивчення слов'янського етногенезу: писемні, археологічні, етнографічні,	9	12

	лінгвістичні.		
2	<p>Тема: Ранні слов'яни до середини I тис. н.е. Ретроспективний шлях пошуку праслов'ян до середини I тис. н.е. серед груп археологічних пам'яток. Венеди як можливі праслов'яни у перші століття нової ери. «Археологічне обличчя» праслов'ян Сх. Європи римського часу: пізньозарубинецька група пам'яток, київська культура, пам'ятки Верхнього Подністров'я в складі черняхівської культури. Розпад готських королівств в Східній Європі, гуннська навала як поштовх до опанування слов'янами лісостепу Східної Європи.</p>	9	12
3	<p>Тема: Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е. Причини «великого слов'янського розселення та його головні напрями. Склавени та анти писемних джерел. Празька, пеньківська археологічні культури як їх еквіваленти. Вплив на подальший розвиток різних груп слов'ян контактів із сусідами: вплив Візантії, вплив «германсько-католицького» світу. Слов'яни та кочовики Східної Європи, слов'яни та авари.</p>	8	12
4	<p>Тема: Перше Болгарське царство Праболгари у VI-VII ст. Утворення держави Асаруха. Етногенез болгарської народності</p>	8	12

	із слов'ян та тюрків. Розвиток економіки, соціальних відносин, права. Боротьба з Візантією. Християнізація Болгарії. Діяльність Симеона. Розпад на Західно- та Східноболгарське царства. Війни Святослава. Загарбання царства Візантією. Розвиток писемності та культури.		
5	Тема: Велика Моравія Утворення великоморавської держави. Християнізація. Тиск німецьких феодалів. Діяльність Ростислава та Святоплука. Діяльність Костянтина та Мефодія. Слов'янська азбука: кирилиця та глаголиця. Вигнання учнів Мефодія. Розпад держави та її історичне значення та розвитку чеської та польської державності.	8	12
6	Тема: Чеська держава. Утворення чеської держави Пшемисловичів напр. IX ст. Конфлікт князя та знатних родів. Відносини із Священою Римською імперією. Чехія як складова частина Священої Римської імперії.	8	12
7	Тема: Польща у IX-XIII ст. Утворення держави Пястів у IX ст. Мешко та Болеслав Хоробрий. Християнізація, відносини із Священою Римською імперією, війни з Чехією та Київською державою. Феодална родібленість Польщі, агресія Тевтонського ордену. Напди	8	12

	татар. Розвиток порльських міст. Німецька колонізація. Соц. структура польс. суспільсва. Королівська рада, сейми.		
8	Тема: Південнослов'янські племена та держави Шляхи проникнення слов'ян на Балканський півострів. Серби, хорвати, словенці. Відносини з Франкським королівством та Угорщин. Перші протодержавні утворення в Сербії. Хорватське князівство. Словенія. Хрстіянізація.	8	12
9	Тема: Друге Болгарське царство, Сербське королівство, Словенія, Боснія та Герцеговина, Хорватія у XII-XV ст. Політичний розвиток Другого Болгарського царства. Загарбання його турками. Виникнення Сербського королівства. Розквіт королівства за часів правління Стефана Душана. Занепад королівства та загарбання його турками. Словенія під впливом Габсбургів. Боснія під владою Угорщини та виникнення Герцеговини. Славонія та далматійська Хорватія.	8	12
	Разом	74	108

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з дисципліни

Здібність самостійно удосконалювати знання та професійні навички, самостійно аналізувати факти і явища - один з основних показників сформованості професійної культури спеціаліста. Уміння систематично самостійно працювати складають міцну основу успіхів у самовдосконаленні молодих фахівців. При сучасних темпах накопичення нових професійних даних особливої цінності набувають такі риси особистості як ініціативність, активність, самостійність, аналітичні здібності та інше. Саме формуванню таких рис особистості повинна сприяти правильна організована самостійна робота здобувачів. “Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах” передбачає, що навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Самостійна робота здобувача (СРЗ) є основним засобом оволодіння начальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять. Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, контролюється під час проведення підсумкового модульного контролю.

Головним принципом, на якому повинна базуватись самостійна робота, є професійна спрямованість, в результаті якої здійснюється самостійне засвоєння певної сукупності знань, вмінь і навичок конкретної професійної діяльності. В умовах активної творчої пізнавальної діяльності здобувачів все більше набувають важливості

завдання дослідницького характеру: підготовка рефератів, мікродосліджень, анотування джерел, написання есе, створення презентацій, складання кросвордів та інші види робіт.

Пропонуємо методичні рекомендації щодо деяких видів самостійної та індивідуальної роботи здобувачів.

Реферат

Підготовка реферату – один із перших видів дослідницької роботи здобувачів, яка використовується у вищій школі, оскільки впливає із завдань освітнього процесу закладу вищої освіти і сприяє розвитку у студентів нахилів до пошукової, дослідницької діяльності та до творчого розв’язання навчальних та виховних завдань освітнього закладу.

Реферат (від. лат. *referego* – повідомляю, доповідая) – це стислий виклад у письмовому вигляді наукової літератури з теми, вчення, змісту книги, тощо. Також передбачає доповідь на дану тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи.

Важливо зазначити, що у рефераті необхідно не лише висвітлити відповідну інформацію, а й показати своє ставлення до неї. Реферат демонструє ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати суттєву наукову інформацію. Реферат підводить підсумок вивчення здобувачами як окремої теми, так і дисципліни в цілому. Написання реферату є однією з форм індивідуальної роботи. Реферат має бути самостійною, завершеною роботою, що відображає наукові інтереси здобувачів, його знання, навички, уміння й виступає формою залучення автора до специфіки теоретичної праці.

Основна мета виконання реферативної роботи – закріпити, поглибити, розширити, систематизувати теоретичні знання та розвинути навички самостійного вирішення питань навчальної дисципліни та роботи зі спеціальною літературою.

Реферат служить також засобом діагностики набутих знань, умінь та навичок здобувачів. Використовуючи різноманітну літературу, студент повинен уміти викласти зміст питання у обсязі, необхідному для його розуміння. Науково-теоретичний рівень реферату досягається за рахунок ретельного аналізу питання, що досліджується, джерельної бази з урахуванням сучасних досліджень.

Практична спрямованість виявляється у зорієнтованості на практику вирішення актуальних проблем сьогодення, що дозволить забезпечити прикладний характер роботи, більш повно використовувати особистий досвід студента.

Готуючи реферат, студенти повинні отримати навички опрацювання літератури, складання плану і розкриття його з використанням джерельної бази, особистого досвіду тощо. При написанні реферату студент повинен не лише опрацювати матеріал з обраної теми, але й проявивши творчий підхід, зробити спробу узагальнити отриманий досвід, зазначити власне бачення проблеми, визначити шляхи вирішення питань, що досліджується.

Реферативна робота – це не просто повторення засвоєного матеріалу лекції або практичних занять. Вона повинна являти собою самостійне розроблення проблеми, достатньо чітко окресленої від інших. Тема реферату обирається студентом самостійно із запропонованого переліку. Попередньо складається чорновий план роботи, який узгоджується з викладачем. При необхідності студенти можуть отримати консультативно-методичну

допомогу викладачів щодо остаточного формулювання теми реферату, його плану, залучення джерел та літератури тощо.

Структура реферату

Виконуючи реферативну роботу, потрібно дотримуватися вимог до її структури та оформлення. Реферат повинен містити наступні складові елементи:

- титульний аркуш,
- зміст (план),
- вступ,
- основна частина (розділи, параграфи, пункти, підпункти),
- висновок,
- перелік використаних джерел,
- додатки (у яких наводяться таблиці, схеми, діаграми тощо).

На титульному аркуші реферату вказуються:

- офіційна назва вищого навчального закладу;
- прізвище, ім'я та по батькові автора реферату;
- повна назва теми; прізвище та ініціали керівника;
- місто, де знаходиться навчальний заклад;
- рік написання реферату.

У вступі (обсяг 1–2 сторінки) обґрунтовується актуальність і практичне значення теми з огляду на розвиток науки та практики або науково-методичної діяльності у сфері освіти, стан розробленості проблеми, формулюються цілі і задачі роботи, показується, на що автор звертає особливу увагу. При цьому мета дослідження обумовлює загальний напрям та логіку викладання. У вступі здійснюється аналіз використаних джерел, зазначаються автори, які вивчали дану тематику, визначаються сутність основних чинників, що вплинули та розвиток явища або процесу, що досліджується. За обсягом вступ має орієнтовно 1–2 сторінки.

В Основній частині роботи (обсяг 10–15 сторінок) розкривається сама тема дослідження. Основну частину складають розділи, що можуть бути розбиті на підрозділи (параграфи), логічно поєднані між собою. Основна частина реферату розкривається послідовно відповідно обраної теми, мети, завдань шляхом висвітлення основних питань плану. Розділи основної частини показують різні аспекти розкриття даної теми. Основну увагу необхідно зосередити на науково-теоретичному аналізі поставлених питань.

Автор реферату робить висновки щодо теоретичної та практичної значимості розглянутих питань. Автору необхідно не тільки висвітлити основні проблеми обраної теми і можливе їх вирішення, а й показати різні підходи і запропонувати власну інтерпретацію, свої форми й методи розв'язання поставлених питань.

Розкриття теми реферату може здійснюватися по-різному: чи в історичному плані (від минулого до сьогодення), чи в логічному плані (за головними, істотними, вузловими моментами), чи в актуалістичному плані (від нинішнього часу, через його призму, до минулого і про минуле).

Висновки (обсяг 1–2 сторінки) розміщують безпосередньо після викладу основної частини роботи з нової сторінки. У висновку відбиваються основні положення, розглянуті в рефераті, та рішення про вибір оптимального шляху досягнення поставленої задачі. Вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу.

У висновках необхідно сформулювати: 1) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату; 2) теоретичні та практичні рекомендації, що випливають з проведеного аналізу, резюмується, наскільки вдалося виконати задумане, вирішити заявлене у вступі.

Завершує реферат список використаної літератури. Перелік джерел. У цій частині вказують джерела, які використовувалися для написання реферативної роботи: підручники, навчальні посібники, періодичні видання.

Перелік джерел підбирається студентами самостійно.

Додатки – це частина основного тексту, яка має додаткове (наприклад, довідкове) значення, але є необхідною для більш повного розкриття теми, кращого розуміння отриманих результатів. Тому додатки мають бути розміщені поза основним текстом, після переліку джерел. Додатком можуть бути розрахунки, ілюстрації, таблиці, графіки тощо.

Вимоги до оформлення реферату

Обсяг реферату визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів, їх науковою цінністю та практичним значенням. Оптимальний обсяг реферату складає 10–15 сторінок. Реферат має відповідати вимогам до оформлення кваліфікаційної роботи. Реферат має бути акуратно написаний від руки чи надрукований з дотриманням стилістичних і граматичних норм. Текст реферату викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4. Текст роботи друкується чорним кольором на одній стороні білого аркушу формату А4 (210x297 мм) з абзацним відступом у 1,25 см. Відступи від краю аркушу (межі тексту): ліве – 25 мм, праве – 15 мм, нижнє – 15 мм, верхнє – 15 мм. Шрифт тексту – Times New Roman 14 кегль, інтервал – 1,5. Заголовки структурних частин друкують великими літерами симетрично до тексту без розділових знаків наприкінці, без підкреслень. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 2-м інтервалам. Назви розділів набираються 14-им шрифтом (усі великі напівжирні), а пункти і

підпункти виділяти напівжирним шрифтом. Кожну структурну частину роботи (розділ) треба починати з нової сторінки. Всі сторінки нумеруються арабськими цифрами: загальна нумерація починається з титульного листа, порядковий номер на ньому не ставиться. Нумерація сторінок здійснюється в верхньому правому куті аркуша. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, як правило, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами. Ілюстрації, таблиці, розташовані на окремих аркушах, включаються в загальну нумерацію сторінок. Нумерація сторінок повинна бути наскрізною.

Критерії оцінювання реферату

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

- Актуальність теми;
- Оформлення реферату, грамотність, стиль викладу;
- Наукова та практична цінність;
- План реферату має системно розкривати обрану тему;
- Глибина розкриття теми, ступінь вирішення поставлених завдань, завершеність дослідження;
- Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків;
- Обґрунтування висновків;
- Використання рекомендованої літератури, наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Анотація наукової чи навчальної літератури

Анотація (лат. *annotatio* – зауваження, помітка, від *annotato* – позначаю) – це стисла характеристика змісту книги, статті тощо. Анотація обов’язково складається з

двох частин: бібліографічного опису (вихідні дані джерела) і власне тексту.

Сутність і призначення анотації полягають у тому, що вона є стислою характеристикою джерела інформації. Анотація не розкриває змісту наукового джерела, а лише інформує про наявність наукового джерела певного змісту й характеру. Таким чином, анотація дозволяє користувачеві скласти достатнє й об'єктивне попереднє уявлення про незнайому для нього наукову публікацію і тим самим допомагає в пошуку, доборі та систематизації необхідної інформації.

За різними параметрами виокремлюються кілька видів анотацій: 1) за змістом і цільовим призначенням – довідкові (описові, інформаційні) та рекомендаційні; 2) за повнотою охоплення змісту анотованого джерела – загальні та спеціалізовані (у тому числі аналітичні); 3) за кількістю анотованих джерел – групові та негрупові.

Довідкові анотації, які ще називають описовими чи інформаційними, характеризують тематику документа, повідомляють певні відомості про нього, але не дають його критичної оцінки.

Рекомендаційні анотації характеризують документ і дають оцінку його придатності для певної категорії споживачів, з урахуванням рівня підготовки, віку й інших особливостей споживачів. Загальні характеризують документ у цілому й розраховані на широке коло читачів.

Найбільшого поширення в науковій та навчально-науковій літературі набули довідкові анотації, які характеризують наукове джерело за тематикою й проблематикою. Саме вони є найефективнішими в наданні своєчасної, об'єктивної і достатньої інформації про нові досягнення в різних галузях науки та суттєво заощаджують час пошуку й збирання наукової інформації.

Сутність анотування. Структура анотації .

Сутність анотування полягає в максимальному скороченні обсягу джерела інформації при збереженні його основного змісту. Анотація перераховує питання, що висвітлюються в першоджерелі, не розкриваючи змісту цих питань. Вона відповідає на питання: “Про що йдеться в тексті?”. Через стислість в анотації не допускається цитування й використання частин тексту оригіналу. Основний зміст передається “своїми словами” за допомогою простих речень. Мова анотації має бути науковою, нормативною, лаконічною, ясною, простою, без довгих і занадто складних речень; загальний обсяг анотації не повинен перевищувати 500 друкованих знаків і лише у виняткових випадках може сягати 800–1000 друкованих знаків. Довідкові анотації можуть бути максимально лаконічними (до 3-х речень) або розгорнутими, але не перевищувати вказаних обсягів.

Найпоширенішою є така структура довідково-рекомендаційної анотації наукового джерела:

- 1) Вступна частина: бібліографічні дані джерела (автор, назва роботи, місце видання, видавництво, рік, кількість сторінок або автор, назва роботи, назва джерела, де надруковано роботу тощо).
- 2) Основна частина: перелік основних проблем або питань, що розглядаються в роботі.
- 3) Заклучна частина: адресат джерела. (Для статей ця частина є необов’язковою).

Стандартні лексико-граматичні конструкції для написання анотації.

Під час написання основної частини анотації найчастіше використовуються такі стандартні лексико-граматичні конструкції:

- Стаття (робота, книга, монографія тощо) присвячена питанню, темі, проблемі...
- є узагальненням (аналізом, описом, оглядом) чого?

- являє собою узагальнення (огляд, аналіз, виклад, опис)...
- Автор висвітлює такі проблеми...
- зупиняється на таких питаннях...
- порушує питання...
- здійснює ґрунтовний аналіз (чого?)
- визначає сутність поняття...
- висвітлює в ході дослідження такі актуальні питання, як...
- У статті розглядається (узагальнюється...) (що?), йдеться (про що?)
- дається оцінка (аналіз) (чого?)
- представлена точка зору (на що?)
- порушене питання (яке?)
- розв'язуються (висвітлюються, порушуються, досліджуються, ставляться) проблеми...
- Заключна частина анотації може починатися так:
- стаття адресована (призначена) (кому?)
- може використовуватися (ким?)
- є цікавою (для кого?)
- зацікавить (кого?)
- розрахована на (широке коло читачів, студентів, аспірантів, маркетологів тощо)

Показниками високого рівня анотації є:

- якість і точність інформації про першоджерело;
- логічне її оформлення;
- відповідність чинним мовним нормам;
- обмежений обсяг.

Як складати анотацію

1. Ознайомтесь з вихідними даними наукового джерела (назва, жанр, автор, рік і місце видання, структура, обсяг тощо).
2. Прочитайте текст, усвідомлюючи його загальний зміст.

3. Визначте головну інформацію тексту, відповівши для цього на такі запитання:

- Які проблеми висвітлюються?
- Що констатує автор?
- Яких висновків доходить автор?
- З'ясуйте адресата джерела (у разі потреби).

Рецензування наукових статей

Складовою частиною індивідуальних навчально-дослідних завдань є рецензування наукових робіт, присвячених історичним проблемам. Під рецензуванням розуміється критичний відзив на наукову роботу з викладом позитивних і негативних її сторін, висловлення власної думки з приводу питань, які розглядаються в роботі.

Рецензування здійснюється обов'язково в письмовому вигляді в обсязі, узгодженому з викладачем. Інші вимоги до оформлення рецензії аналогічні оформленню наукового повідомлення.

Типовий план написання тексту рецензії

- Об'єкт і предмет аналізу.
- Актуальність теми.
- Короткий зміст.
- Формулювання основної тези.
- Загальна оцінка.
- Недоліки, хиби, огріхи праці.
- Висновки.

Об'єктом оцінювання є повнота, глибина, всебічність розкриття теми; новизна та актуальність поставлених завдань і проблем; коректність аргументації і системи доказів; достовірність результатів; переконливість висновків.

Наукова рецензія виконує такі функції: інформування, тобто ознайомлення з науковим твором (або кількома творами); оцінювання та осмислення у науковому соціумі певного знання.

Особливість рецензії полягає у вмінні спілкуватися, вести діалог (часто уявний) між рецензентом та автором твору, рецензентом і читачами. Нерідко автор рецензії виявляє свої особистісні цінності, виступає аналітиком чи полемістом, який зі знанням справи оцінює первинний документ, висуває свої зауваження, подає поради, рекомендації, пропонує імпульси до наукового діалогу.

Презентація

Презентація (від англ. «presentation» – подання, вистава) – це набір картинок-слайдів на певну тему, які зберігаються у файлі спеціального формату. На кожному слайді можна вміщувати довільну текстову, графічну, відеоінформацію, анімацію, стереозвук, як синтезований, так і записаний із мікрофона. Презентації легко створювати за допомогою програми MS PowerPoint.

За структурою презентації поділяють на лінійні та розгалужені. Презентації лінійної структури створюються для послідовного викладання матеріалу з використанням мультимедійних засобів. Вони мають містити лише головні положення повідомлення, які допомагають усвідомити його зміст, та ілюстрації. Презентації, які можна використовувати під час узагальнення й систематизації знань та для визначення рівня навчальних досягнень здобувачів, завдяки гіпертекстовим посиланням найчастіше мають розгалужену структуру.

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом)

- Кожен слайд має відображати одну думку.
- Текст має складатися з коротких слів та простих речень.

- Рядок має містити 6–8 слів.
- Всього на слайді має бути 6–8 рядків.
- Загальна кількість слів не повинна перевищувати 50.
- Дієслова мають бути в одній часовій формі.
- Заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні положення слайду.
- У заголовках мають бути і великі, і малі літери.
- Слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації.
- Кількість блоків інформації під час відображення статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох.
- Підписи до ілюстрації розміщуються під нею, а не над нею.
- Усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

Тематика презентацій з дисципліни Історія слов'янських народів (давні і середні віки):

1. Проблема походження слов'ян та локалізація слов'янської прабатьківщини.
2. Венеди. Велике переселення народів та праслов'яни.
3. Ранні слов'яни у V-VII ст. Слов'янська колонізація Балкан та Центральної Європи. Слов'яни та тюрки.
4. Об'єднання Само.
5. Поморські та полабські слов'яни у VI-IX ст.
6. Виникнення I Болгарського царства.
7. Політична історія і зовнішня політика I Болгарського царства.
8. I Болгарське царство у часи Симеона.
9. Християнізація I Болгарського царства.

10. Створення Кирилом та Мефодієм слов'янської абетки та писемності.
11. Богомільський рух та його значення.
12. Соціально-економічний розвиток I Болгарського царства.
13. Виникнення сербської держави.
14. Хорватія у VII – XI ст.
15. Словенія у IX-XII ст.
16. Великоморавська держава та її значення.
17. Виникнення Чеської держави Пшемисловичів.
18. Словаччина у IX - сер. XIX ст.
19. Полабські та поморські слов'яни у X-XII ст. Загарбання їх німецькими феодалами.
20. Виникнення первісної монархії у польських племен.
21. Політичний розвиток Польщі під час феодальної роздробленості у XII-XIII ст.
22. Соціально-економічний розвиток Польського королівства у X- сер. XIII ст.
23. Феодальні усягобиці у Польщі після Болеслава Кривоустого.
24. Польські міста у X-XIII ст.
25. Боротьба поляків із німецькою загрозою та монголо-татарською навалою у XIII ст.
26. Виникнення II Болгарського царства.
27. Внутрішній розвиток II Болгарського царства.
28. Зовнішня політика II Болгарського царства.
29. Боснія та Герцеговина до турецького завоювання.
30. Хорватія у XII-XV ст.
31. Сербія у XIII-XIV ст.
32. Сербія за часів Стефана Душана.
33. Турецьке завоювання південних слов'ян в XIV – XV ст.
34. Чехія у сер. XIII- сер. XIV ст.
35. Чехія під час правління Карла IV.
36. Соціально-економічний розвиток Чехії у XIII-XV ст.

37. “Золота булла” Карла IV.
38. Загальний характер, передумови гуситського руху. Релігійні суперечки.
39. Відносини Чеського королівства та Священної Римської імперії.
40. Діяльність Яна Гуса у 1402-1411 рр.
41. Діяльність Яна Гуса у 1411-1415 рр.
42. Повстання чехів після загибелі Гуса. Хрестові походи проти гуситів.
43. Боротьба у таборі гуситів. Утраквісти та таборити.
44. Поразка таборитів. Доля утраквістів та таборитів.
45. Петро Хельчцький та “чеські брати”.
46. Стан Польщі під час феодальної роздробленості. Соціальні відносини.
47. Німецька колонізація Польщі в XII-XV ст.
48. Створення єдиної польської держави у XIV ст.
49. Зростання шляхетських привілеїв наприкінці XIV-XVI ст.
50. Відносини Польщі та Литви у XIV-XV ст. Кревська та Городельська унії.
51. Боротьба Польщі з німецькою агресією у XIV-XV ст.
52. Реформація у Польщі та католицька реакція.
53. Соціальний устрій та державні органи Речі Посполитої наприкінці XVI-сер. XVII ст.
54. Зовнішня політика Польщі у XVI ст. Люблінська унія.
55. Зовнішня політика Речі Посполитої у першій половині XVII ст.
56. Боротьба за владу у Чехії після розгрому таборитів.
57. Боротьба панів за свої привілеї та міщан за місце у сеймі наприкінці XV - поч. XVI ст.
58. Затвердження Габсбургів на чеському престолі: “Кривавий сейм” 1547 р.
59. Чехія наприкінці XVI- поч. XVII ст.
60. “Грамота величності” та події в Празі 1618-1620 рр.

Есе

Есе – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання.

Вимоги до есе:

- есе повинне сприйматися як єдине ціле;
- есе не повинне містити нічого зайвого, включати тільки ту інформацію, яка потрібна для розкриття ідеї;
- есе має бути логічним і чітким по структурі;
- кожен абзац есе повинен містити тільки одну основну думку;
- есе повинне містити переконливу аргументацію із заявленої проблеми.

Структура есе:

1. Вступ (розкрити актуальність питання).
2. Три аргументовані докази і ваша особиста думка, позиція з питання.
3. Висновок, що містить завершальне судження.

ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувачів, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) – це вид науково-дослідної роботи здобувача, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із

навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Оцінка з ІНДЗ є балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень здобувачів.

Орієнтовна тематика творчих завдань

1. Утворення Болгарської держави та народності.
2. Слов'яни та Візантійська імперія у VI–VII ст.
3. Слов'яни та протоболгари.
4. Початок державного будівництва. Утворення Першого Болгарського царства.
5. Внутрішня та зовнішня політика болгарських ханів.
6. Прийняття та поширення християнства у Болгарії, організація церкви.
7. Болгарія за князя Бориса I.
8. Церковне будівництво. Боротьба за автокефалію Болгарської православної церкви.
9. Діяльність Константина Кирила та Мефодія.
10. Болгарія та кирило-мефодіївський спадок.
11. Болгарія наприкінці IX – на початку XI ст.
12. Правління Симеона.
13. Просвітницька діяльність Климента Охридського, Константина Преславського, Іоанна Екзарха, Чорноризця Храбра.
14. Внутрішня криза та ослаблення Болгарії за царя Петра.
15. Балканські походи князя Святослава. Війни з Візантією.

16. Богомилство та його місце серед інших єретичних вчень.
17. У битвах з Візантією та під її владою.
18. Встановлення візантійського панування у Болгарії, його особливості.
19. Боротьба за звільнення. Друге Болгарське царство.
20. Падіння візантійської влади та утворення Другого Болгарського царства.
21. Основні верстви населення та особливості феодальних відносин.
22. Стан сільського господарства, торгівлі, ремесла, гірничої справи. Село та місто.
23. Болгарія у XIII ст.
24. Іван Асень II. Повстання Івайла.
25. Занепад Другого Болгарського царства у другій половині XIII ст.
26. Друге Болгарське царство у XIV ст.
27. Іван Александр.
28. Зростання відцентрових тенденцій. Територіальні втрати.
29. Патріарх Євфимій Тирновський та його церковно-політична діяльність.
30. Григорій Цамблак.
31. Культура. Етнокультурна консолідація слов'янської болгарської народності.
32. Процеси християнізації у суспільстві, єресь богомилів.
33. Освіта та просвітництво у колі візантійської цивілізації.
34. Мистецтво та перші пам'ятки літератури.
35. Болгарські книжні школи.
36. Культура повсякденного побуту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Перелік питань, які вивчаються студентами самостійно

- 1. Польські землі у давнину.** Еволюція господарства, соціальних відносин, піднесення та криза лужицької культури.
- 2. Польські племена у VI – IX ст.** Демографічні характеристики. Господарство. Соціально-політична структура польських племен. Організація влади. Культура давньопольських племен. Язичницькі уявлення. Божества та культу. Матеріальна культура.
- 3. Політичний розвиток у X – на початку XII ст.** Генеза польської державності Пястів. Мешко I. Прийняття християнства. Організація польської держави у X–XI ст. Основні етапи політичного розвитку. Криза польської державності.
- 4. Економічні та соціальні відносини у X – на початку XII ст.** Населення та внутрішня колонізація. Сільське господарство. Ремесло та торгівля. Соціальна структура. Культура у X – XII ст. Хрещення та християнізація польських земель. Освіта, мистецтво. Перші пам'ятки літератури. Культура повсякденного побуту.
- 5. Основні віхи політичного розвитку Польщі у XIII – XV ст.** Польські князівства. Об'єднавчі тенденції. Державний устрій Польщі. Формування єдиної станової держави у XIV–XV ст. Казимир III Великий (1333 – 1370). Стосунки з Тевтонським орденом. Кревська унія. Грюнвальдська битва. Формування органів станового представництва.
- 6. Економічний розвиток у XIII – XV ст.** Форми колонізації та перебудова аграрних відносин. Становище міст, торгівлі, гірничої справи. Соціальна структура. Духівництво. Селянство. Рицарство-шляхта. Становлення станових привілеїв шляхти. Міщани.

7. Польська культура XIII – XV ст. Еволюція церкви. Освіта, наука. Краківський університет. Суспільна думка. Література та мистецтво. Книгодрукування. Розвиток польської мови.

8. Сербські землі у VII – XIV ст. Заселення сербами території Балканського півострова. Формування сербської державності. Князівства Зети та Рашки. Прийняття християнства. Роль церкви у розвитку держави. Місце Візантії у розвитку сербської державності. Виникнення та розвиток держави Неманичів (друга половина XII – XIV ст.). Сербія у часи правління Стефана Душана (1331–1355). «Законник Стефана Душана». Війни з Болгарією та Візантією. Становлення і розвиток державних інститутів. Соціально-економічне становище.

9. Культура. Поширення кирилиці. Література: життя святих, епічні пісні. Архітектура. Живопис.

10. Сербські землі у другій половині XIV – XV ст. Розпад Сербської держави. Початок османської експансії на Балканах. Битва на Косовому полі (1389) та її значення в історії Сербії та південних слов'ян. Постать Лазаря Хребеляновича. Сербська деспотовина у XV ст. та причини її ліквідації. Демографічні зміни на сербських теренах внаслідок османського завоювання та їх наслідки.

Завдання для самостійної перевірки знань теоретичного матеріалу

1. Який регіон Балканського півострова відкривав вихід до Егейського моря середньовічним болгарським державам?

- а) Македонія;
- б) Західна Фракія;
- в) Південна Добруджа;
- г) Істрія.

2. Який вітчизняний учений-медієвіст досліджував історію болгар?

- а) С. Плохій;
- б) В. Сиротенко;
- в) Н. Пігулевська;
- г) Т. Фортинський.

3. З ім'ям якого українського археолога пов'язують знахідку Вознесенського скарбу?

- а) Б. Мозолевським;
- б) В. Грінченком;
- в) В. Антоновичем;
- г) В. Хвойкою.

4. У якому році було знайдено Перещепинський скарб, який пов'язують з ім'ям хана Кубрата?

- а) у 1910 р.; б) 1912 р.;
- в) 1914 р.; г) 1916 р.

5. Про яке повстання у болгарських землях свідчить Михайл Пселл у «Хронографії»:

- а) повстання Івайла;
- б) повстання Петра Деляна;
- в) повстання Івана та Асеня;
- г) повстання Дольчіно.

6. Про якого болгарського релігійного діяча йдеться «У 1401 – 1409 рр. обіймав церковні посади в Молдові та Сербії... у 1409 р. прибув до Києва. За підтримки литовського князя Вітовта 1415 р. на соборі руських єпископів без згоди константинопольського патріарха був обраний київським митрополитом...»?

- а) Климента Охридського;
- б) Євфимія Тирновського;
- в) Григорія Цамблака;
- г) Іоанна Дамаскіна.

7. Хто став наступником хана Аспаруха на болгарському троні?

- а) Крум;
- б) Борис;
- в) Тервел;
- г) Симеон.

8. Яка з перелічених постатей не пов'язана з історією Другого Болгарського царства?

- а) Константин Багрянородний;
- б) Калоян;
- в) Іван Шишман;
- г) Стефан Душан.

9. Яка назва першої столиці Болгарської держави?

- а) Софія;
- б) Пліска;
- в) Тирново;
- г) Охрид.

10. Яке місто стало столицею Болгарського царства під час правління царя Симеона?

- а) Тирново;
- б) Пліска;
- в) Софія;
- г) Преслав.

11. Яке ім'я останнього патріарха Болгарської православної церкви у часи її захоплення османами?

- а) Григорій Цамблак;
- б) Євфимій Тирновський;
- в) Климент Охридський;
- г) Іоанн Рильський.

12. Хто був ватажком відомого повстання 1277 – 1280 рр.?

- а) Петро Делян;
- б) Івайло;
- в) Калоян;
- г) Никифор Григора.

13. Як у Болгарії часів Другого Болгарського царства називали титуловану знать?

- а) патриції;

- б) деспоти;
- в) тирані;
- г) посполани. 1

14. Яка риса не притаманна розвитку міст Другого Болгарського царства?

- а) панування іноземців у міській торгівлі;
- б) наявність міських комун та міських парламентів;
- в) напіваграрний характер міст;
- г) відсутність системи ремісницьких цехів та торгових гільдій.

15. Хто автор перекладу відомого твору Іоанна Дамаскіна «Богослов'я» слов'янською мовою?

- а) Чорноризець Храбр;
- б) Іоанн Екзарх;
- в) Роман Лакапін;
- г) Василій Великий.

16. Біля якого міста під час битви з болгарами війська руського князя Святослава зазнали поразки?

- а) Преслав
- б) Аркадіополь;
- в) Адріанополь
- г) Тирново.

17. З правлінням якого болгарського хана пов'язують появу пам'ятки світового значення – відомого барельєфа «Мадарський вершник»?

- а) Бориса I
- б) Крума;
- в) Тервеля
- г) Омуртага.

18. Яке ім'я отримав у хрещенні цар Борис, з яким пов'язують хрещення Болгарії?

- а) Василій;
- б) Михаїл;
- в) Миколай
- г) Константин.

19. З яким єретичним ученням західноєвропейського Середньовіччя найтісніше пов'язане богомільство за своїми ідеологічними засадами?

- а) єрессю катарів;
- б) вченням Я. Гуса;

- в) аріанством;
- г) монофізитством.

20. Який сучасний регіон України, на думку деяких учених, є місцем поховання засновника Великої Болгарії, батька хана Аспаруха – Кубрата?

- а) Галичина;
- б) Полтавщина;
- в) Київщина;
- г) Запоріжжя.

21. Сучасником якого візантійського імператора був болгарський цар Симеон?

- а) Іоанна I Цимісхія;
- б) Михаїла Палеолога;
- в) Константина VII Багрянородного;
- г) Никифора II Фоки.

22. Яка подія відмежовує історію Першого та Другого Болгарського царства?

- а) битва на Мариці;
- б) повстання Івана та Асеня;
- в) Другий хрестовий похід;
- г) падіння Константинополя.

23. Який візантійський імператор отримав прізвисько «Болгаробійця» після наказу осліпити кілька тисяч полонених болгарських воїнів біля гори Беласіце?

- а) Іоанн I Цимісхій;
- б) Василій II;
- в) Алексій I Комнін;
- г) Лев Ісавр.

24. Які з перелічених міст Болгарії були розвиненими центрами причорноморської торгівлі у часи Другого Болгарського царства?

- а) Варна;
- б) Месемврія;
- в) Тирново;
- г) Філіппополь;
- д) Созополь.

25. Які з перелічених подій, постатей, понять не пов'язані з історією Першого Болгарського царства?

- а) загибель болгарського царя Константина Тиха;
- б) розвиток ересі богомилів;
- в) Іоанн Рильський;
- г) битва на Мариці;
- д) хрещення Болгарії;
- є) діяльність Євфимія Тирновського.

26. Які перелічених міст, пов'язаних з історією Першого та Другого Болгарських царств, розташовані поза межами сучасної Болгарії:

- а) Охрид;
- б) Скоп'є;
- в) Тирново;
- г) Адріанополь;
- д) Доростол;
- є) Філіппополь.

Підсумковий контроль знань з дисципліни **«Історія слов'янських народів** **(давні та середні віки)»** **(перелік питань до іспиту)**

1. Проблема походження слов'ян та локалізація слов'янської прабатьківщини.
2. Венеди. Велике переселення народів та праслов'яни.
3. Ранні слов'яни у V-VII ст. Слов'янська колонізація Балкан та Центральної Європи. Слов'яни та тюрки.
4. Об'єднання Само.
5. Поморські та полабські слов'яни у VI-IX ст.
6. Виникнення I Болгарського царства.
7. Політична історія і зовнішня політика I Болгарського царства.
8. I Болгарське царство у часи Симеона.
9. Християнізація I Болгарського царства.
10. Створення Кирилом та Мефодієм слов'янської абетки та писемності.

11. Богомилський рух та його значення.
12. Соціально-економічний розвиток I Болгарського царства.
13. Виникнення сербської держави.
14. Хорватія у VII – XI ст.
15. Словенія у IX-XII ст.
16. Великоморавська держава та її значення.
17. Виникнення Чеської держави Пшемисловичів.
18. Словаччина у IX - сер.XIX ст.
19. Полабські та поморські слов'яни у X-XII ст. Загарбання їх німецькими феодалами.
20. Виникнення первісної монархії у польських племен.
21. Політичний розвиток Польщі під час феодальної роздробленості у XII-XIII ст.
22. Соціально-економічний розвиток Польського королівства у X- сер. XIII ст.
23. Феодальні усядиці у Польщі після Болеслава Кривоустого.
24. Польські міста у X-XIII ст.
25. Боротьба поляків із німецькою загрозою та монголо-татарською навалою у XIII ст.
26. Виникнення II Болгарського царства.
27. Внутрішній розвиток II Болгарського царства.
28. Зовнішня політика II Болгарського царства.
29. Боснія та Герцеговина до турецького завоювання.
30. Хорватія у XII-XV ст.
31. Сербія у XIII-XIV ст.
32. Сербія за часів Стефана Душана.
33. Турецьке завоювання південних слов'ян в XIV – XV ст.
34. Чехія у сер. XIII- сер. XIV ст.
35. Чехія під час правління Карла IV.
36. Соціально-економічний розвиток Чехії у XIII-XV ст.
37. “Золота булла” Карла IV.

38. Загальний характер, передумови гуситського руху. Релігійні суперечки.
39. Відносини Чеського королівства та Священної Римської імперії.
40. Діяльність Яна Гуса у 1402-1411 рр.
41. Діяльність Яна Гуса у 1411-1415 рр.
42. Повстання чехів після загибелі Гуса. Хрестові походи проти гуситів.
43. Боротьба у таборі гуситів. Утраквісти та таборити.
44. Поразка таборитів. Доля утраквістів та таборитів.
45. Петро Хельчцький та “чеські брати”.
46. Стан Польщі під час феодальної роздробленості. Соціальні відносини.
47. Німецька колонізація Польщі в XII-XV ст.
48. Створення єдиної польської держави у XIV ст.
49. Зростання шляхетських привілеїв наприкінці XIV-XVI ст.
50. Відносини Польщі та Литви у XIV-XV ст. Кревська та Городельська унії.
51. Боротьба Польщі з німецькою агресією у XIV-XV ст.
52. Реформація у Польщі та католицька реакція.
53. Соціальний устрій та державні органи Речі Посполитої наприкінці XVI-сер. XVII ст.
54. Зовнішня політика Польщі у XVI ст. Люблінська унія.
55. Зовнішня політика Речі Посполитої у першій половині XVII ст.
56. Боротьба за владу у Чехії після розгрому таборитів.
57. Боротьба панів за свої привілеї та міщан за місце у сеймі наприкінці XV - поч. XVI ст.
58. Затвердження Габсбургів на чеському престолі: “Кривавий сейм” 1547 р.
59. Чехія наприкінці XVI- поч. XVII ст.
60. “Грамота величності” та події в Празі 1618-1620 рр.
61. Занепад політичної самобутності Чехії після 1620 р.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Абашин Н. С., Козак Д. Н., Синиця Є. В., Терпиловський Р. В. Давні слов'яни. Археологія та історія: навчальний посібник. Київ : «Стародавній світ», 2012. 366 с.
2. Власто А. П. Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства / з англ. пер. Р. Ткачук та Ю. Терех; Худож. оформ. С. Полохайло. Київ : Юніверс, 2004. С. 456–496.
3. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2002. 759 с.
4. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.). Курс лекцій : навч. посібник / В. І. Яровий, П. М. Рюдяков, В. П. Шумило та ін. Вид 2-ге, стереотипне. Київ : Либідь, 2003. 632 с.
5. Історія країн світу та міжнародні відносини в Новий час : навчально-методичний посібник / за заг. ред. проф. Й. М. Шкляжа. Миколаїв : Іліон, 2014. 648 с.
6. Історія Росії (з найдавніших часів до кінця ХVІІІ століття) : навч. посіб. / автор-укладач. В. М. Мордвінцев; Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання, 2013. 455 с.
7. Чорній В. П. Історія Болгарії. Львів : ПАІС, 2007. 404 с.
8. Миколенко Д. В. Македонське питання у 1878-1919 рр. : навч. посіб. для студентів історичного факультету. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 120 с.
9. Середньовічне населення межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра (ХІ – перша половина ХІІІ ст.). Чернівці : Зелена Буковина, 2006. 284 с.

Допоміжна

1. Баран В. Д., Козак Д. Н., Терпиловський Р. В. Походження слов'ян. Київ. 1991. 386 с.
2. Брайчевський М. Ю. Конспект історії України. Старожитності. 1991. №1.
3. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. Москва, 1973. 285 с.
4. Вернадский Г. В. Древняя Русь. Москва. 1996. 387 с.
5. Вовк Ф. Антропологічні особливості українського народу. Київ, 1994. 148 с.
6. Гумилев Л. И. Конец и вновь начало. Москва : 1994. 536 с.
7. Залізняк Л. Л. Первісна історія України. Київ : 1999. 184 с.
8. Историография истории южных и западных славян. Москва, 1987. 237 с.
9. История южных и западных славян. Курс лекций. Москва, 1979. 450 с.
10. Источниковедение истории южных и западных славян. Москва : 1998. 280 с.
11. Кісь Я. П. Етногенез слов'ян. Львів, 1985. 234 с.
12. Антология чешской и словацкой философии. Москва 1982. 350 с.
13. Москаленко А. Е. Возникновение и развитие феодальных отношений у южных славян. Хорваты и сербы. М., 1978. 223 с.
14. Павленко Ю. В. передісторія давніх русів у світовому контексті. Київ : 1991. 154 с.
15. Петров В. П. Походження слов'ян. Київ : 1991. 161 с.
16. Яровий В. І. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій : навч. посібник. Київ : 2003. 632 с.
17. Видукинд Корвейский. Деяния саксов. Москва. 1975. 164 с.

18. Византийский земельный закон. Ленинград., 1984. 155 с.

Інформаційні ресурси

1. Автореферати дисертацій. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/dissertation/code-07.00.04.html>
2. URL: http://www.hrono.ru/libris/lib_g/gudz2.php
4. Русь Середньовічна (історичний інтернет-альманах). URL: <http://medievalrus.narod.ru/>
5. <http://oldwww.history.kemsu.ru/ISV/Vasutin/Slavyane/LIST>
6. Інститут археології Національної Академії наук України. URL: <http://www.iananu.kiev.ua/>
7. URL: http://ru.wikipedia.org/wiki/Файл:Slavic_europe.png
8. URL: <http://www.htfi.org/>
9. URL: <http://uk.wikipedia.7val.com/wiki/Слов'яни>
<http://slavs.org.ua/tainy-slavyanskoi-tsivilizatsii>
10. URL: <http://iskunstvo.narod.ru/edu/istorijaslavjancastj1.htm>
11. URL: <http://historik.ru/books/item/f00/s00/z0000055/st026.shtml>
12. URL: <http://www.slav-seti.ru/?p=5039>
13. URL: http://www.runitsa.ru/publications/publication_106.pp
14. URL: <http://www.hist.msu.ru/Departments/Slavs/study.htm>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульного листа

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“”

на тему

“ _____ ”

Виконав:
здобувач І(бакалаврського)
рівня освіти, групи

Керівник: канд. пед. наук,
доц. Шевчук Т. Є.

Рівне – 2020

Орієнтовна тематика для есе

1. Особливості язичницького розуміння історії.
2. «Повість минулих літ» як пам'ятка історичної думки.
3. «Слово про закон і благодать» як початок української історіософії.
4. Концепція історії людства у доробку митрополита Іларіона.
5. Агіографічна література княжої доби.
6. Історична спрямованість творів Єлисея Плетенецького (1554-1624).
7. Історичні погляди Касіяна Саковича (1578-1647).
8. Погляди на історію Івана Пересвєтова.
9. «Скіфская історія» А. Лизлова.
10. Геродот як історик.
11. Історична творчість Фукідіда.
12. Полібій як історик.
13. Т. Маколей про історію як науку.
14. Формування критичного методу вивчення історичних джерел. Леопольд фон Ранке.
15. Вплив новітніх інформаційних технологій на розвиток історичної науки.
16. Історичний синтез і школа „Анналів”.
17. Роль фактів в історичному дослідженні.
18. Проблема критерію істини в історичній науці.